

Kvensk ordbok på nett – hvem har nytte av den?

Mervi Haavisto*, Kaisa Maliniemi*, Leena Niiranen°, Pirjo Paavalniemi*, Tove Reibo‡, Trond Trosterud°

* = Kvensk institutt, ° = Universitet i Tromsø, ‡ = Halti kvenkultursenter

Hva er kvensk språk?

Kvensk språk fikk status som et nasjonalt minoritetsspråk i 2005.

Kvensk er et agglutinerende, morfologisk rikt språk som er nært beslektet med nordfinske dialekter og med meänkieli i Sverige.

I dag regner man at det finnes ca 4 000–8 000 brukere av kvensk talespråk.

Bilde: Kart over kvenske dialekter, med informasjon om tre områder som utgjør grunnlaget for tre ulike varianter som man tar hensyn til i standardiseringen.

Korpusplanlegging - utvikling av kvensk skriftspråk

Kvensk språkting oppnevnt av Kvensk institutt arbeider med standardiseringen av kvensk. De har valgt å akseptere en del av dialektvariasjonene som eksisterer blant språkbrukerne. En kvensk grammatikk (Söderholm 2013) basert på Språktingets anbefalinger utgjør et viktig grunnlag for utviklingen av digitale verktøy i kvensk. Dette er viktig i revitalisering fordi språk som bare brukes muntlig har problemer med overleve i moderne samfunn.

Tabell 1:

- > Dekningsgrad for ulike tekstsjangre:
- > tradisjonell tekst (eventyr) ord ord-i-ordbok
- > moderne tekst (ruijan kaiku) ord ord-i-ordbok

Litteratur

Johnson et al 2013
Söderholm 2013

Utvikling av digitale verktøy for kvensk

Vi har en kvensk ordbok (Aronsen), men som de fleste ordbøker inneholder den bare hovedformen av ordene. Når kvenske ord blir bøydd i 90% av tilfellene blir det nødvendig å sette den sammen med et analyseprogram. Vi setter ordboka og analyseprogrammet sammen i grensesnittet Neahttadigisánit (Johnson et al 2013). Digitaliseringen er også et bidrag til kvensk korpusplanlegging fordi finjustering av språkregler er ofte nødvendig.

Kvensk morfologisk analysator:

- > Per i dag inneholder analysatoren 2 800 substantiv og 1 000 verb.
- > Pronomen er i ferd med å bli lagt inn, deretter følger adjektiver.
- > Digital ordbok (med analyse for ordformer)

Framtidige muligheter for analysatoren:

- > Interaktiv språklæring (læremidler på nett)
- > Retteprogram (rettskrivnings- og retteprogram)
- > Terminologiutvikling (korpus for kvensk)
- > Språkforskning (mulig at gjennomgå store tekstmengder)

Hvordan kan en digital ordbok gjøres effektiv?

Selv om analyseprogrammet dekker bøyningen av få ord, kan den allerede hjelpe en leser til å forstå ord i løpende tekst. Ordboka håndterer også dynamiske sammensetninger, dvs. sammensetninger ordboka ikke har sett før. En morfologisk analysator gjør det mulig å behandle også ortografisk variasjon (Spellrelax): Den kvenske analysatoren aksepterer d for ď (saada/saada) og æ for ä (mæki/mäki).

Tabell 2: [Kanskje tekst er bedre enn tabell???

> Bare grunnformer:

32%

> Med fst, uten dynamisk sammen-

setning 58% (50?)

> Med fst, med dynamisk sammen-

setning 58% (58?)

> Spellrelax (blabla%)

Bilde 3: Dynamisk sammensetning i praksis

LEXICON n_21

+Sg+Nom: R ;

+Sg+Gen:n R ;

LEXICON R

+Cmp#: NounRoot ;

Brukerlogg (stryk?)

Brukerlogg (N=691) gir informasjon om søkeord, søkeretning og treff.

	Ja	Nei	Total	Suksess
Kvensk-norsk	545	112	658	82,8
Norsk-kvensk	19	14	33	57,5

Tabell 3: Oppslag i ordboka, og suksessrate

Ord i ordboka:

varpu,tulla,tamppu,saa□a,jänk-kä,astii,vikaatet,veitti,vantut,traasu,tervet,apu,väki,varsi,valas,uskonu,-tyyris,turvet,savi,saita
ikke,jeg,tro,kvænsk,jente,jak-t,hus,hagl,går,gikk,fjell,fangst,dåp,bøker,båt,bjørn,

Ord ikke i ordboka:

vikatet,valokuvvii,stre,sisältää,rautio,myö,kampela,asemas-ta,ä√Øti,äidinkielenopetusta,yllät-tynny,yksinäinen,vuoli,vikateinen,-vikate,verto,veittinen,vasen,van-hoita,vaijeri
rae,raato,simppa,rauttii,ol-la,litteratur,kvensk,kluva,kak-

Tabell 4: De 20 vanligste kvenske og norske oppslagsorda i og utenfor ordboka

Statusplanlegging - utvidet bruk av kvensk

Ordboka vil være nyttig for språkbrukere som kan snakke kvensk, men som ikke er vant til å skrive.

De som vil ha størst utbytte av en digital kvensk ordbok er studenter som vil lære seg kvensk og ta språket i bruk.

Denne gruppa mangler både ordforråd og grammatisk kunnskap om hvordan ordene forandrer seg. Ordboka vil derfor gi dem verdifull hjelp til å kunne forstå kvenske skrift-er og ikke minst til å kunne produsere egne skriftlige tekster. Ordboka bidrar til kvensk statusplanlegging fordi ordboka er med på å utvide bruken av kvensk i samfunnet.

Konklusjon

En digital ordbok er ikke bare en del av korpusplanlegginga, men også en del av statusplanlegginga av kvensk. En grammatisk analysator, selv med dårlig dekningsgrad, bidrar til ei god elektronisk resepsjonsordbok